

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ
ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

*Випуск наукового збірника присвячений 450-річчю
Пересопницького Євангелія*

Наукові записки РДГУ

Випуск 22

Рівне – 2011

ББК 63.3(4Укр)
А–43
УДК 94(477)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. – Рівне: РДГУ, 2011. – 324 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на III Міжнародній науковій конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів 7-8 грудня 2011 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Остріг).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугасва Людмила Михайлівна, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 4 від 25 листопада 2011 р.*

Свідотство про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.10.2009 р.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 29,
історико-соціологічний факультет РДГУ

Висвітлення даного питання має важливе значення для дослідження французько-іспанської війни 1808–1814 рр., релігійної політики Наполеона Бонапарта та історії католицької церкви. У подальших наукових розвідках, на наш погляд, варто більш детально розглянути проблеми участі священників та монахів у партизанській боротьбі проти французької армії, матеріального становища церкви в роки війни, співпраці духовенства з урядом Жозефа Бонапарта.

Джерела та література

1. [Кавальєро М.] Оборона Сарагосси, или Описание двух осадъ выдержанных симъ городомъ въ 1808 и 1809 годахъ. Изданное Донномъ Мануэлемъ Кавальєро, Инженеръ-Подполковникомъ, употребленнымъ къ симъ оборонамъ // Осады и обороны Сарагоссы [пер. с фр. Зварковский]. – СПб.: Типография Н.Греча, 1818. – 217 с.
2. Лозинский С. Г. История инквизиции: в 3 т. – СПб.: Издание Брокгауза – Ефрона, 1914. – Т.3: История инквизиции въ Испании. – 1914. – 507 с.
3. Пожарская С.П. Кадисские cortes / С.П. Пожарская // Из истории европейского парламентаризма: Испания и Португалия. – М.: ИВИРАН, 1995. – С. 53–66.
4. [Ронья] Осада Сарагоссы французской армией въ послѣднюю войну съ Испанією. Издана Барономъ Ронья, Инженеръ-Генераль-Лейтенантомъ французской арміи // Осады и обороны Сарагоссы [пер. с фр. Зварковский]. – СПб.: Типография Н.Греча, 1818. – iv, 98 с.
5. Стендаль. Жизнь Наполеона // Стендаль. Итальянские хроники. Жизнь Наполеона. – М.: Издательство «Правда», 1988. – С. 317–495.
6. Трачевский А. Испания девятнадцатаго века. Ч. 1 / А. Трачевский. – М.: Издание К.Т. Солдатенкова, 1872. – 403 с.
7. Шахнович М.И. Гоя против папства и инквизиции / М.И. Шахнович. – М.-Л.: Издательство АН СССР, 1955. – 400 с. с илл.
8. 14527. – Décret // Correspondance de Napoléon Ier, publiée par ordre de l'Empereur Napoléon III: en XXXII t. – Paris: Henri Plon, J. Dumaine. – 1858–1870. – T.18. – 1865. – P. 89.
9. 14528. – Décret // Correspondance de Napoléon Ier, publiée par ordre de l'Empereur Napoléon III: en XXXII t. – Paris: Henri Plon, J. Dumaine. – 1858–1870. – T.18. – 1865. – P. 89–90.
10. 14543. – Allocution de l'Empereur en réponse aux felicitations du Corrégiador de Madrid // Correspondance de Napoléon Ier, publiée par ordre de l'Empereur Napoléon III: en XXXII t. – Paris: Henri Plon, J. Dumaine. – 1858–1870. – T.18. – 1865. – P. 107–109.
11. Abbott J. History of Joseph Bonaparte, King of Naples and of Italy / John Stevens Cabot Abbott. – New York: Harper, 1869. – 347 p.
12. Bielecki R., Tyszkiewicz A. Dał nam przykład Bonaparte. Wspomnienia i relacje żołnierzy polskich. 1796–1815: w 2 t. / Robert Bielecki, Andrzej Tyszkiewicz. – Krakow: Wydawnictwo Literackie, 1984. – T.1. – 355 s.
13. Constitución de Bayona de 1808 // Wikisource, la biblioteca libre [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://es.wikisource.org/wiki/Constituci%C3%B3n_de_Bayona_de_1808
14. Domínguez Agudo M. Reyes. El Estatuto de Bayona. Memoria para optar al grado de doctor / María Reyes Domínguez Agudo. – Madrid, 2004. – 434 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.ucom.es/tesis/der/ucm-t27694.pdf>
15. Escociz J. Idea sencilla de las razones que motivaron el viaje del rey don Fernando VII a Bayona en 1808 / Juan Escociz. – Barcelona: Imprenta de Antonio Bruso, 1814. – 64 p, xxxix.
16. Froldi R. Proclamas, manifestos, escritos politicos de José Marchena. – Rinaldo Froldi // Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/proclamas-manifestos-escritos-politicos-de-jos-marchena-ol/html/>
17. Hume M. Modern Spain. 1788–1898 / Martin Andrew Sharp Hume. – New York: G. P. Putnam's Sons; London: T. Fisher Unwin. – 1900. – 578 p. – (The Story of the Nations) // Open Library [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://openlibrary.org/books/OL6915423M/Modern_Spain_1788-1898
18. [Joseph] [410.] Joseph to Napoleon / [Joseph] // The Confidential Correspondence of Napoleon Bonaparte with his Brother Joseph, sometime King of Spain. Selected and translated, with explanatory notes, from the 'Mémoires du Roi Joseph': in 2 vol. London: John Murray, Albemarle Street, 1855. – Vol. I. – 1855. – P. 339.
19. Letter of the Suprema on the Tumult of May 2, 1808 // Henry Charles Lea. A History of the Inquisition of Spain: in 4 v. – New York, London: The MacMillan Company, 1906–1907. – V.4. – P. 539–540.
20. [Napoleon] [413.] Napoleon to Joseph / [Napoleon] // The Confidential Correspondence of Napoleon Bonaparte with his Brother Joseph, sometime King of Spain. Selected and translated, with explanatory notes, from the 'Mémoires du Roi Joseph': in 2 vol. London: John Murray, Albemarle Street, 1855. – Vol. I. – 1855. – P. 340–341.
21. Oman Ch. M.A. A History of the Peninsular War: in 6 vol. / Charles Oman. – Oxford: Clarendon Press, 1902. – V. I. 1807–1809. From the Treaty of Fontainebleau to the battle of Corunna. With maps, plans and portraits. – 1902. – xv, 655 p.
22. Orden convocatoria a la diputación general de españoles // Actas de la diputación general de españoles que se junto en Bayona el 15 de junio de 1808. – Madrid: Imprenta y fundición de F.A. García, 1874. – P. 5–6.

УДК 94(477.10)

Василіук Анастасія

ВІД «СОКОЛА» ДО «ПІОНЕРА»

У статті аналізується діяльність спортивних організацій, які діяли у XIX–XX столітті у Чехії та їх соціальна роль.

Ключові слова: організація, спорт, скаутинг.

В статье анализируется деятельность спортивных организаций, которые действовали в Чехии в XIX – XX веке, их социальная роль.

Ключевые слова: организация, спорт, скаутинг

The article deals with activity of sport organizations in Czech republic in XIX–XX century, gives the analysis of their importance for society.

Key words: organization, sport, scouting

Актуальність теми. Спорт відіграє дуже важливу роль у нашому житті. Так було завжди, адже лише фізично і духовно розвинені громадяни можуть стати основою для процвітання своєї держави. Фізична краса та прагнення до неї завжди мали важливе значення для кожної людини. Тому цікавим є дослідити, якими були спортивні осередки в Чехії у XIX–XX ст., яке значення вони мали для суспільства.

Мета та завдання. Дослідити основні спортивні організації Чехії, їх появу та причини зникнення, головні ідейні витоки організацій, членську базу та значення тієї чи іншої організації для чеського населення.

Об'єкт - спортивні організації, які діяли на території Чехії у XIX–XX ст.

Предмет - діяльність спортивних організацій на території Чехії.

Питаннями, які стосуються спорту та спортивних організацій, зокрема, такої визначної організації, як «Сокол», займалися і цікавилися багато дослідників, серед них: А. Fikar, V. Ledvinka, M. Waic, M. Provažníková та ін.

Фізкультурний рух у чеському суспільстві з'являється в другій половині XIX століття. Відразу після цього до нього долучився і потужний розвиток спорту та його поширення серед усіх верств населення. В зв'язку з цим на початку XX ст. з'являється скаутський рух, який за короткий проміжок часу поширився з Англії та Америки по цілому світу. Фізкультурний рух, спорт і скаутинг мають спільний підхід до людського тіла та природи. Їх оцінка в ширших суспільних та політичних взаємозв'язках не була адекватно проведена, тому що існуюча література займалася виключно спеціальними питаннями або була завантажена забобонами колишнього режиму. І на сьогоднішній день ці питання часто стають предметом суттєвого ідеологічного протистояння. Виключенням є остання праця Музею фізичного виховання та спорту і факультету фізичної культури та спорту Карлового університету. В зв'язку з цим відчувається недостатня вивченість праць, які стосуються німецького турненського руху і німецького скаутингу, адже чеські землі належали в досліджуваній період до Австро-Угорської імперії.

Початки фізичного виховання мають давню традицію, яка тягнеться ще від античності. Їх характер відрізняється передусім розумінням руху як цільового питання. Заняття спортом було підготовкою до якоїсь діяльності, наприклад, бою чи полювання, або частиною певного релігійного обряду. Розуміння спорту як розваги проявляється пізніше та й взагалі розглядається як частина життя вищих верств населення. Зв'язок з природою також був іншим, утилітарним, відпочивати на природі стало популярним тільки протягом вісімнадцятого століття, та й то лише для багатих верств населення. Внаслідок впливу розвитку міського суспільства і, зрозуміло, культури романтизму в першій половині XIX ст. змінився і погляд на природу й інтенсивне заняття спортом передусім серед інтелектуальних верств населення. Він поширився по землях Чехії і за її межами, став являти собою розважальну та

відпочивальну активність, пов'язану з прагненням пригод та розваг. За ними почали виїжджати за місто представники менш заможних прошарків суспільства. Таким чином, на околицях Праги стали з'являтися місця, які стали улюбленими для недільного відпочинку. В містах почали діяти кілька приватних спортивних осередків. Крім попередньої традиції заснування стрілецьких шкіл, нові тренування були спрямовані передусім на лікувальні та реабілітаційні фізичні вправи. Перший приватний спортивний осередок був заснований у Празі у 1843 р. Рудольфом Стефаном і виходив з методики засновників німецького турненського руху. В ньому навчали і займалися як чехи, так і німці, які проживали в Празі [8, с. 37].

Розвиток фізкультурного руху уможливив звільнення політичного життя і підсилив супротивне ставлення австрійського уряду до об'єднання на початку шістдесятих років XIX століття. Коли ж один із найвизначніших осередків тієї доби – осередок Фердинанта Шмідта на Вацлавській площі став внаслідок хвороби свого власника занепадати, то його клієнти вирішили 29 липня 1861 р. створити спортивну спілку. Спілка отримала назву «Prager M.Turnverein». Німецький фінансист надав спілці велику грошову підтримку, але за умови, що вона буде мати німецький характер, і це без вагання було прийнято німецькими прибічниками. Однак чеська частина вийшла зі спілки, а її очільник Мирослав Тирш підготував основи чеського спортивного осередку. Таким чином, 24 грудня 1861 р. празький міський уряд дав дозвіл, а 16 січня 1862 р. могли відбутися загальні збори. Саме існування чеського спортивного осередку і його діяльність від самого початку мали сильний політичний підтекст, який розуміли як його засновники, так і австрійський уряд. Від самого початку утворилися групи з різним поглядом на міру вираження політичного спрямування [6, с. 11].

Переважала група, яка зосередилася навколо Тирша. Вона розуміла небезпеку, що поширювалася з боку державних органів. Навпаки було в групі Юлія Грегра, яка намагалася надати організації сильного політичного підтексту.

Група Рудольфа Турн-Таксіса і Юлія Грегра підсилювала виразнішу політичну роль осередку, який був названий «Сокол». Крім політичної і фізкультурної, спілка відігравала ще й суспільну роль. Однією з основних в основі спілки було визначено і культурно-виховну діяльність. В «Книзі побажань», яка знаходилася безпосередньо в спортзалі, є перший запис від старости «Сокола» Ідржіха Фюгнера:

«Шановні брати! На мою думку, необхідно, щоб члени спілки щонайменше кожних два тижні збиралися. Ближче спілкування між членами спілки значно посилить наші позиції, допоможе довіряти один одному та підтримувати в тяжкі часи» [9, с. 7].

Немає сумніву в тому, що соколи дружили і спілка процвітала. Лише протягом 1862 р. під впливом празького «Сокола» були засновані його осередки у Брно та в Люблянці. Після певного успішного розвитку в зв'язку з економічною і політичною ситуацією прийшла криза, внаслідок якої деякі осередки сокольства були знищені. Характерним є те, що це були здебільшого осередки сільські, тому втрата членів ніяк не відбилася на сокольстві у Празі. Якщо в селі осередки вижили, то лише тоді, якщо вони мали в своїх рядах ще якусь основу, наприклад, осередок пожежників. Або якщо вони надавали своїм членам, мешканцям того чи іншого населеного пункту можливість успішно розвиватися та підтримували будь яку їхню діяльність на високому рівні.

У вісімдесятих і дев'яностих роках, а особливо після «Першого злету» 1882 р., криза була подолана, а про розвиток руху свідчить зростаюча кількість членів, осередків та спортивних комплексів. Але в цей період перед «Соколом» постав новий суперник, а саме спорт.

Цей новий суспільний феномен, пов'язаний із проведенням вільного часу і самореалізацією, став для сокольських осередків конкурентом передусім при залученні до своїх лав молоді. В переважній більшості сокольським активістам ідеологічний світ спорту був чужий [10, с. 27].

Принцип домінування, перемоги над кимось, безкомпромісна орієнтація на успіх, суперництво особистостей, захист глибоких кольорів не співпадали з національним колективізмом, який був основою сокольської ідеології. «Сокол» прийняв деякі спортивні елементи, але спорт як одне ціле відкинув, так само як пізніше і скаутинг. Однак під впливом зростаючого значення спорту і його міжнародного престижу соколи почали міняти свою позицію. Роль чеського представництва в Міжнародному олімпійському комітеті була досить значною. Австро-Угорська дипломатія мусила на міжнародній арені вести в цьому напрямку рішучий бій, який в кінцевому рахунку був у 1914 р. закінчений на її користь, коли чеські представники були з Міжнародного комітету вилучені. Проте надалі цей бій був знову продовжений і вже за чотири роки чехи засідали в комітеті знову, але цього разу як представники незалежної держави.

В останній третині XIX століття «Сокол» переріс у одну з наймогутніших організацій, яка була неймовірно престижною і в Чехії, і за межами держави. При цьому організація була постійно під наглядом поліції. Міністерство внутрішніх справ, наприклад, довго заважало виникненню нових сокольських осередків, тому що вбачало у них політичну спілку. Крім проявів відданості державі, коли, приміром, за доби Прусько-австрійської війни «Сокол» набирав добровольців до австрійської армії, можна було побачити, що демократичний характер спілки і його ставлення до чеського народу був надзвичайно помітний. Соколи в уніформі були постійною та невід'ємною частиною під час будь якого святкування, вони охороняли порядок і завжди були готові відстоювати інтереси народу. Але станеться так, що у «Сокола», (а пізніше і в інших виховних організаціях) не зважаючи на величезної кількості членів, зберігався низький рівень надходження внесків необхідних для існування організації. Цю проблему керівництво організації вирішило введенням обов'язкового нараховування тренувальних годин для членів спілки. Йшлося на той момент і про суспільне розшарування, адже значна частина чиновників належала до інтелігенції та середніх верств, в той час як активісти «Сокола» були переважно робітниками.

Свого апогею сокольська діяльність досягла в період безпосереднього виникнення самостійної республіки. На той момент це була єдина організація, яка користувалася успіхом у населення і влади, мала авторитет, внутрішню казну і гарну ієрархічну будову, саме вона могла взяти на себе функції поліції та армії [10, с. 29].

У співпраці з членами робітничих спортивних осередків було створено осередки Національної оборони, які мали досить широкі повноваження і співробітничали з армією, міліцією і жандармерією. Хоч революційна доба давала Національній обороні велику, часто неконтрольовану могутність, однак все було спокійно, адже її члени були прикладом високих моральних цінностей. З лав Національної оборони були вилучені лише члени клерикальних організацій, переважно з організації «Орел». Під час боїв за Словачину з лав соколів були створені «Полк охорони свободи» й інші сокольські осередки, які використовувалися більше в охоронній службі та в тилу. Боролися вони і разом з орельськими добровольцями. Спільно з «Полками охорони свободи», які підкорялися військовому командуванню, з допомогою «Сокола» виникали сокольські охоронні бригади, що мали виконувати функції громадської поліції у випадках соціальних заворушень і злетів та мітингів. Ця мережа охоронних бригад однак не була добудована і тому сокольські осередки мусили діяти на свій розсуд, орієнтуючись і спираючись лише на свої можливості, часто діючи без належної підготовки, у тому числі – в роботі зі зброєю. Проте сильний політичний вплив у сокольській організації залишався. В Міністерстві національної безпеки сокольці мали своє відділення, яке мало назву Відділення фізичного виховання нації, керівником там був Ідржіх Ванічек. В двадцятих роках вплив сокольників на політику безпеки держави зменшився, але все одно залишався великим, так само як і в тридцятих роках у зв'язку з військовим спрямуванням КПЧ і фашистською загрозою [3, с. 42]. На конкретну політику соколиць мали вплив посередництвом ряду депутатів, які були кандидатами від різних партій, тому що ЧОС (Чеська організація сокольська) завжди прагнула бути надпартійною, щоб уникати внутрішніх суперечок. Сокольці старанно реєстрували своїх депутатів. Наприклад, у 1929 р. було внесено до реєстру 67 сокольників, з них 27 аграріїв, 9 фермерів, 19 соціалістів, 11 народних демократів. Крім списку депутатів і сенаторів, сокольці реєстрували також своїх прихильників при владі.

З політичною та суспільною емансипацією робітничого класу пов'язане виникнення робітничих спортивних осередків. Одразу після створення Чехословацької соціальної демократії розгорілися суперечки в окремих спортивних осередках «Сокола», які досягли кульмінації у 1897 р. Якщо раніше виникали спортивні секції при робітничих спілках, то тепер у Празі виникали перші спортивні осередки, а у 1903 році з'явився Союз робітничих спортивних осередків (DTJ). Створення його було пов'язано з прагненням ширшого впливу і відмежування робітничої молоді від буржуазного виховання. Цей союз мав служити осередком залучення робітничої молоді проти буржуазного виховання, фізичні вправи мали бути підготовкою до пролетарської революції, до активної боротьби проти буржуазії. У 1905-1907 рр. значно виросла кількість осередків і їх членська база. Під час війни їх діяльність була призупинена австрійським урядом, обмежена тому, що більшість членів воювала на фронтах. Після закінчення війни, у 1918 р., починається нова активність і нове збільшення кількості осередків та їх членів. В цей час з'являються нові суперечки на ідеологічному ґрунті, коли робітничі спілки були звинувачені у співпраці з буржуазним «Соколом», в участі в боротьбі проти Словацької республіки тощо. Керівництво союзу на чолі з соціально демократичним депутатом і старостою Союзу Франтішком Гумельгансом прагнуло протилежної державотворчої політики. Це критикувалось прибічниками боротьби і світової революції [5, с. 315].

Опозиційні активісти спочатку намагалися уповноважити керівництво всього союзу і створити незаконну Раду старост DTJ. Після такої невдачі

спроби, у 1921 р. було створено Федерацію робітничих спортивних одиниць (FDTJ), до якої ввійшла більша частина осередків DTJ. Діяльність осередків FDTJ за своєю ідеологічною суттю виходила з засад Тиршової фізично-виховної системи, своєю діяльністю вони намагалися досягнути комплексного впливу на робітничий клас і його молодь. Через це відкидалася будь-яка співпраця з іншими спортивними організаціями, передусім з DTJ, проявлявся певний негатив у ставленні до спорту як до діяльності в основі буржуазної, а тому чужою для пролетаріату. Спортивні відділення були створені поза межами FDTJ, як так звані «Червоні зірки». Крім того були сформовані й інші спортивні організації і скаутські утворення для того, щоб залучити якомога більше робітників та молоді до сфери впливу комуністичної партії. Однак, порівняно з початковим розмахом, членська мережа FDTJ почала зменшуватися.

У цій ситуації було переоцінено негативне ставлення до спорту, і комуністична партія запровадила лінію створення єдиної організації, в якій був би знищений розділ між окремими віхами фізичного виховання, тобто між фізичним вихованням та спортом. З цих причин на третьому з'їзді FDTJ була створена нова організація – «Федерація пролетарського фізичного виховання» (FPT), яка мала (так само як радянська «фізкультура») поєднувати вправи, спорт, туризм та скаутинг. Ця організація лише формально не залежала від комуністичної партії, але в дійсності була тісно з нею пов'язана [5, с. 317].

FPT була зорієнтована виключно на співпрацю з робітничим промосковським рухом, в той час коли «Сокол» розглядався як фашистська організація, а DTJ – як соціал-фашистська. Основними частинами її програми була боротьба проти Олімпійських ігор, а з 1937 р. – проти військового виховання. Після створення II республіки FPT була заборонена. Від 1945 р. комуністична партія будувала єдину масову організацію загальнодержавного характеру на основі «Сокола», FPT в цей час не була відроджена.

Як у DTJ, так і в FDTJ фізична діяльність активно проголошувалась, але не була досить популярною. Набагато більшим успіхом користувались інші види діяльності. Організація різноманітних балів, забав, екскурсій, поїздок була ближче членам організації. Багато осередків мали свої драматичні гуртки, які організовували вистави. Крім того проводились загальні лекції, відправлялись делегації на акції, які влаштовували інші організації. Всі спортивні осередки, які сокольські, будували масштабні бібліотеки.

Початки католицького фізичного виховання припадає на період кінця XIX – початку XX ст., коли виникають фізично – виховні осередки при католицьких спілках на території Чехії, передусім у Моравії. Політичною опорою для них була Християнсько-соціальна партія. Однією з причин їх виникнення було вороже ставлення соколяків по відношенню до членів клерикальних організацій і випадки католиків стосовно «Сокола», в яких наголошувалось, що він знаходиться під впливом масонів і є складовою частиною політики єврейської ліберальної партії. Виникнення організації «Орел» фактично об'єднало моравські католицькі осередки і спричинило створення земського уряду у 1908 р. Основна розбудова «Орла» завершилась у 1921 р. До зміцнення орельської позиції сприяла політична ситуація 1919-1921 рр., коли керівництво організації приєдналося до підтримки чехословацької держави і виступило проти комуністів, які були всередині та поза межами країни. Знаковою подією, яка означала затвердження рівноправності «Орла» з іншими організаціями, було прийняття його представника до Ради фізичної культури у 1920 р. Настав швидкий розвиток членської бази. Якщо в 1918 та 1919 рр. нараховувалось 8000 членів, то в 1921 р. їх було вже 92736. «Орел» завжди мав дуже хорошу матеріальну основу і велике різноманіття клубної діяльності. Традиційні і прості фізичні вправи були основою організації, однак, на відміну від «Сокола» та Союзу DTJ, орли були відкриті для всіх видів спорту і не зрікалися суперництва. В тридцятих роках вони запровадили в себе і військову підготовку, необхідну та обов'язкову для всіх членів. Вона включала ідейне виховання, фізичні вправи та навички виживання в природних умовах. Освітня і культурна діяльність стали також невід'ємною частиною орельської організації. Однак на бали і танцювальні вечори чиновники «Орла» дивилися негативно, їх проведення дозволяли з великою неохотою. Одним із головних завдань орельської освіченості було виховання групової і соціальної терпимості та нетерпимості до всіх противників католицької віри і невір'ючих. З усіх спортивних організацій першої республіки «Орел» був найтісніше пов'язаний з політичною партією, а саме Чеською народною партією. Його ворожі стосунки з ЧОС і Союзом DTJ зменшили лише загроза для республіки у 1938 р. [5, с. 320].

До фізичного виховання і спорту на початку XX ст. приєднався скаутський рух. «Сокол», а разом з ним і інші спортивні організації, мали в своїй основі екскурсії і деякі види спорту, які були близькі до природи, однак скаутинг вніс дещо, що розпалило серця молоді. Про величезну потребу діяльності, яка навірна би міську молодь до природи і позбавила її міських благ та обмежень, свідчить досить швидке поширення скаутингу по цілому світі. Сер Баден-Повел хотів запровадити своєю книгою «Скаутинг для хлопців» всесвітній хлопчачий рух. Його книга є фактично посібником з використання хлопців, які ще не можуть служити у війську, брати участь у військових завданнях. Популярність книги була величезною. У 1911 р. професор фізичного виховання А.Б. Своїсік поїхав до Англії, щоб познайомитись з основами скаутингу, а після повернення переклав посібник і організував перший табір. Другим ідейним джерелом скаутингу був американський вудкрафт, заснований Ернстом Сетоном-Томсоном, який виходив з індіанського способу життя. Обидва цих напрямки збагачували один одного і конкурували між собою. Скаутинг у розумінні Своїсіка більше схилявся до Баден-Повела та його прийняття містики і ритуальності народних початків. Тому чеська версія скаутингу відома під назвою «Чеський юнак-скаут». Крім цього існував ще широкий спектр скаутських напрямків. Своїсікове розуміння перемогло і його Союз юнаків-скаутів та скауток, заснований у 1919 р., був найміцнішою скаутською організацією в Чехословаччині і представляв чеських та німецьких скаутів у Світовій організації скаутського руху. До того ж існувала Федерація чехословацького скаута, яка являла собою опозиційну скаутську організацію передусім Сетонового типу і соціалістичних скаутів.

Цілком окремим феноменом був пізніше піший туризм, який виходив з основ скаутингу зі своєю яскраво вираженою неполітичною й індивідуалістичною подобою.

1939 рік означав кінець всебічно спрямованих фізично-виховних організацій. Нацисти розпустили практично всі ці організації, крім робітничих, таких як DTJ та її скаутські секції. У 1945 р. організації були відновлені, але з очевидною тенденцією до об'єднання в окремі загальнодержавні організації: у фізично-виховній сфері до «Сокола», а в галузі молодіжній до Союзу чеської молоді, колективним членом від 1945 р. став і «Юнак». Ця організація мала стати монопольною організацією виховання молоді у віці від 7 до 15 років. У рамках розширення скаутського впливу і використання нових методик виховання молоді були створені і шкільні скаутські секції під назвою «Піонерські секції Юнака». Всі інші організації існували як автономні складові цих організацій. У 1946-1947 рр. почала ширитися тенденція політичної поляризації суспільства. Особливо вона була яскравою в організації «Юнак», старші чиновники якої з боязню слідували за політичним розвитком і виступали за вихід організації з Союзу чеської молоді. Така ситуація була невідповідна Комуністичній партії, а тому вже в листопаді 1947 р. була започаткована робота Центральної комісії молоді про створення нової організації для молоді до 15 років на базі радянських піонерських організацій. В лютому 1948 р. з молодих лівих чиновників «Юнака» був створений комітет, який спробував повністю виключити організацію з СЧМ і цілком заглушити «праву» скаутську ідеологію. Деякий час здавалось, що новий «Юнак» буде зберігатись в структурах СЧМ.

Розкол в організації досягнув такого рівня, що організація почала розпадатися. В той період почалися підступні напади на юнацьких діячів, насильницькі об'єднання відділів. Таким чином, 1 січня 1950 р. Центральний комітет Чехословацького союзу молоді (який виник шляхом об'єднання Союзу чеської молоді, Союзу словацької молоді, Союзу польської молоді і Союзу молоді Карпат у 1949 р.), прийняв рішення цілком ліквідувати організацію «Юнак», а все її майно та приміщення передати в користування нової організації молоді під назвою «Піонер».

Для об'єднання спортивних організацій у 1945 р. було створено Центральний національний спортивний комітет. Для супротиву окремим організаціям, щоб вони не вступили до лав «Сокола», у 1947 р. виникає Чехословацький спортивний союз, складові якого зберігали автономію. Після лютого 1948 р. знову посилюється тенденція до з'єднання спортивних організацій радянського зразка. Чехословацька спілка сокольська була проголошена монопольною організацією в цій галузі, але все одно розпочалася її фактична ліквідація цілою низкою законів, яка закінчилась у 1952 р. Залишилися лише деякі сільські осередки [5, с. 324].

Отже, можна підсумувати, що за приблизно сто років, від середини XIX до середини XX ст., радикально змінився підхід до спортивних занять і до природи як до способу фізичної і духовної релаксації серед широких та менш заможних верств населення. Не можна сказати, що цей феномен пов'язаний передусім з міським середовищем, в якому швидше розвинулися його основи і де знайшлося найбільше прибічників. Основними передумовами його розвитку слід вважати розвиток промислового суспільства, в якому окрема особа позбавлена постійного піклування про засоби до існування і сама вирішує яким чином організувати своє дозвілля.

1. Čapek M. O mužích na které se zapomnělo / Čapek M. – Praha, 2000. – 257 s.
2. Fikar A. O Sokole a sokolství. Československá obec sokolská / Fikar A. – Praha, 1947. – 183 s.
3. Havlíček V. Sokolstvo, jeho myšlenka, organizace a vývoj / Havlíček V. – Toronto, 1977. – 84 s.
4. Janák D. Sokolská otázka v roce 1948 / Janák D. – Praha, 1992. – 112 s.
5. Ledvinka V. Od středověkých bratrství k moderním spolkům / Ledvinka V. – Praha : Skriptorium, 2000. – 382 s.
6. Němec M. Navrat k svobodě / Němec M. – Praha, 1994. – 159 s.
7. Pelikán J. Do Sokola / Pelikán J. – Praha, 1940. – 61 s.
8. Perutka P. Pokrokové tradice tělesné výchovy v Československu / Perutka P. – Praha : Olympia, 1974. – 367 s.
9. Provazníková M. To byl Sokol / Provazníková M. – Mnichov: České slovo, 1988. – 182 s.
10. Waic M. Sokol v české společnosti 1862–1938 / Waic M. – Praha : FTVS, 1997. – 91 s.

УДК 94 – 058. 237 (470+571)

Варжель Надія

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

У статті розглядаються проблеми становлення та визначення історичної ролі інтелігенції як суспільно-політичного феномену Російської імперії середини XIX – початку XX ст. Проаналізовано суспільно-політичну діяльність інтелігенції в історичному аспекті.

Ключові слова: інтелігенція, феномен, трансформація, модернізація, еволюція, соціум, макрооб'єкт, соціальна група.

В статье рассматриваются проблемы становления и определения исторической роли интеллигенции как общественно-политического феномена Российской империи середины XIX - начала XX в. Проанализирована общественно-политическая деятельность интеллигенции в историческом аспекте.

Ключевые слова: интеллигенция, феномен, трансформация, модернизация, эволюция, социум, макрообъект, социальная группа.

The article discuss the problems of formation and determination of the historical role of the intelligentsia as a social and political phenomenon of the Russian Empire in the middle of the nineteenth - early twentieth century.

Within this study the analysis of social and political activities of intelligentsia is associated with the historical aspects.

Key words: intellectuals, a phenomenon, transformation, modernization, evolution, society, macroobject, social group.

Дослідження суспільно-історичного феномену інтелігенції є одним із актуальних та складних завдань вивчення процесів соціально-політичного розвитку Російської імперії середини XIX – початку XX ст. Зважаючи на це, звернення до проблеми історичної ролі інтелігенції саме в даний час, є не випадковим. Інтелігенція, як правило, знаходилась і продовжує залишатись в авангарді суспільно-політичної модернізації, забезпечуючи збалансований розвиток практично усіх сфер життєдіяльності суспільства. Ця стаття має за мету реконструювати історичну траєкторію, яку з моменту виникнення набув феномен інтелігенції та дослідити характер його еволюції з часів перших згадок про неї і до початку XX ст.

В теорії історії вивчаються соціально-політичні процеси держав на різних рівнях і за допомогою власних методологій. Філософсько-історичні концепції М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі, Л. Гумільова є досить розповсюдженими у науковому середовищі Східної Європи. Однак ідея можливості використання теоретичних підходів філософії історії для вивчення окремих суспільних груп та соціумів є мало розповсюдженою. З точки зору філософсько-історичного підходу дана обставина пов'язана із більшою орієнтованістю цієї науки на осмислення шляхів розвитку «макрооб'єктів» - цивілізацій та їх стратегічних траєкторій у історичному процесі, без ретельного аналізу окремих елементів суспільства, наприклад, інтелігенції. Саме тому, проблематика вивчення феномену інтелігенції як окремого чинника розвитку держави набуває все більшої актуальності з боку історичної науки зокрема.

Досить важливим є те, що намагаючись раціонально осягнути та пояснити феномен інтелігенції, науковці ще й досі не дійшли єдиного, спільного та чіткого визначення самого поняття «інтелігенція». Причинами цього, безумовно, є те, що достатньо важко сформувати єдиний системний критерій, за яким би можна було чітко охарактеризувати це поняття.

У деяких джерелах наводиться визначення інтелігенції як «певного суспільного еталону» (розумового, фахово-кваліфікаційного, морального тощо) [2, с.45]. Категорично не поділяємо і найбільш поширену точку зору, відповідно до якої інтелігенцію слід визначати як специфічну соціальну групу людей, які займаються виключно розумовою працею та мають вищу освіту. Гадаємо, це надто спрощений підхід. На наш погляд, інтелігенція – нове явище цивілізаційного характеру, яке втілює ще й таку рису як активна громадська позиція. Формування її відбувалося протягом усього Нового часу, а більш-менш масовою верствою інтелігенція стала у другій половині XIX ст., коли виникла велика потреба в освічених фахівцях, а також у людях, здатних перейматися загальносуспільними і загальнонаціональними інтересами. Виникає питання: що ж таке інтелігенція - суспільний клас, прошарок, соціальна група? Вважаємо, що відповідь на це питання не буде об'єктивною, якщо не звернутися до історії походження самого терміну, адже досі в наукових колах дослідників, які займалися даною проблематикою, сформувалася доволі стійка тенденція – замість знаходження глибинних характеристик цього феномену більшість займалася лише його інтерпретаціями. Зважаючи на це, вважаємо доцільним та необхідним звернутися до історичних особливостей розвитку інтелігенції, які сягають своїми витокami середини XIX ст.

Історики свідчать про те, що саме слово «інтелігенція» з'явилося в російській мові у першій половині XIX ст. [4, с. 57]. Отже, достеменно можна обмежити часові рамки появи терміну «інтелігенція» виключним хронологом – першою половиною XIX ст., тобто, інтелігенція сформувалася у культурному просторі тодішньої Російської імперії. Достатньо дискусійним питанням вважається те, хто саме ввів термін «інтелігенція» в обіг у російську мову. Загальновідомо, що журналіст П. Боборикін був одним із перших, хто вживав його в своїх друкованих виданнях, датованих 60-ми роками XIX ст. [4, с. 58]. Варто підкреслити те, що П. Боборикін наполягав на розумінні інтелігенції як соціальної групи російського суспільства, наділеній окрім інтелекту, специфічними якостями, що забезпечують їй особливу роль у функціонуванні механізмів суспільства. Це – важливе, можна сказати, навіть принципове розходження з популярною нині думкою, що інтелігент – це людина виключно розумової праці. Таке визначення відкидаємо як надто вузьке і примітивне, яке не відображає сутності досліджуваного феномену.

Варто зауважити, що вже до тридцятих років XIX ст. організація влади в Російській імперії перестає відповідати вимогам часу. Державні установи, які виникали протягом тривалого часу, не мали чітко окресленої сфери діяльності та чітких меж своєї компетенції. Їхня внутрішня структура була, як правило, хаотична. Окрім того, правляча верхівка починає помітно диференціюватись за чинами та власністю. Тому в першій чверті XIX сторіччя виникає глибоке протистояння між реальним станом самодержавства, його політичними інститутами та вимогами часу [1, с. 96]. Саме в цей час в масовій свідомості суспільства з'являється і закріплюється термін «інтелігенція». Головну роль у цьому відіграли засоби масової інформації – літературні журнали та газети. Термін дуже швидко піддався значним змінам: спочатку ним намагалися охарактеризувати якості скоріше окремої людини, ніж соціальної групи. В якості соціальної верстви, яка протистояла державній владі та претендувала на її заміщення, інтелігенція починає розглядатись рецепцією ідеї соціалізму в Росії.

Уявлення про соціальну групу як реальну інституцію потребує, по-перше, агентів дії та, по-друге, виробництва ними певних практичних схем [3, с. 7]. У даному випадку, розрізнені групи різночинців, з яких формувався політичний рух, почали виявляти претензії на управління державою, тобто фактично виявились опозицією правлячому режиму. При цьому, для самоідентифікації вони використовували термін «інтелігенція», якою й були. Отож, це підтверджує той факт, що інтелігенція стає потужною силою російського суспільства, його невід'ємною соціальною групою (верствою).

Саме тому, кардинальні зміни, що відбулися в російському суспільстві на зламі століть та супроводжувалися глибинними трансформаціями політичної культури суспільства, яке опинилося втягнутим у динаміку економічних, політичних і культурних перетворень в ситуації кризи монархічної системи, ми невід'ємно пов'язуємо з розвитком та діяльністю нового суспільно-політичного феномену російської історії - інтелігенцією. Політичні, економічні

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Федоришин Микола ПЕРЕСОПНИЦЬКИЙ РУКОПИС НА ШЛЯХУ ДО ІВАНА МАЗЕПИ	3
Самчук Роман ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ XVI ст.	4
Чекурков Василь ГОНЧАРНІ КЛЕЙМА НА ПОСУДІ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ	6
Петраускас Римвидас МЕЖДУ ВИЛЬНЮСОМ И КИЕВОМ: ЛИТОВСКИЕ ВЕЛЬМОЖИ ВО ГЛАВЕ КИЕВСКОГО ВОЕВОДСТВА В XV–НАЧАЛЕ XVI вв.	9
Блануца Андрій МАЄТКОВІ СТАТКИ УКРАЇНСЬКОГО КНЯЗЯ XVI СТ. ЗА ДАНИМИ ІНВЕНТАРЯ 1558 РОКУ	10
Степанов Дмитрій «ОБЩЕРУССКОЕ» И АВТОНОМИСТСКОЕ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОТОНАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ УКРАИНСКОЙ ЭЛИТЫ В СЕРЕДИНЕ – ТРЕТЬЕЙ ЧЕТВЕРТИ XVII в.	12
Васильєва Ольга ГОСПОДАРІ БАТУРИНСЬКОГО ЗАМКУ ТА ГЕТЬМАНСЬКОГО ДВОРУ 1 (1687-1734 pp.)	17
Засипко Мар'яна СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СЕЛЯНСЬКОГО СТАНУ ЗА ПРАВЛІННЯ Д. АПОСТОЛА	21
Синяк Іван КОМПЕТЕНЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО В ПЕРІОД НОВОЇ СІЧІ	23
Лещенко Альона ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФРАНЦУЗЬКОЇ АРИСТОКРАТІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я (кн. XVIII – поч. XIX ст.).	25
Кізлова Антоніна МОЩІ СВ. СЦМЧ. МАКАРІЯ У ДУХОВНОМУ ЖИТТІ КИЯН (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX ст.)	28
Шеретюк Руслана АНТИКАТОЛИЦЬКИЙ ВЕКТОР ЕТНОКОНФЕСІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА НА ТЕРЕНАХ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ 30-х pp. XIX ст.	30
Щербак Надія, Щербак Ніна ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНЗУРИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	32
Казначеева Людмила СУСПІЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ 1861 р. – ПОЧАТКУ XX ст. ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ДВОРЯНСТВА	35
Івчик Наталія ПОВСТАННЯ 1863–1864 pp. ТА ЗАХОДИ ВЛАДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОСЛАБЛЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ	39
Постольник Ігор ОБРАЗ ПАНСЬКОЇ ВЛАДИ В СВІТОГЛЯДІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА (ЗА ЕТНОГРАФІЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ 1860-Х-1870 pp.)	41
Прищепа Олена КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ЗАХОДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX ст.)	44
Ленченко Федір ЗАРОДЖЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ КИЇВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СПОЖИВАЧІВ (1868-1873 pp.)	46
Шмид Олександр РОЛЬ ПІДДАНСТВА В КОЛОНІЗАЦІЙНОМУ РУСІ НІМЦІВ ТА ЧЕХІВ НА ВОЛИНІ ПОРЕФОРМЕННОГО ПЕРІОДУ	48
Безлуцька Олена ЕПІДЕМІЇ У НОВОРОСІЙСЬКОМУ КРАЇ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ ТА БОРОТЬБА З НИМИ	50

Потапенко Максим НАЦІОНАЛЬНЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ПОЛЕМІЦІ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В 1917 РОЦІ	52
Скальський Віталій МОЛДОВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ГРОМАДА В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ (1917-1918 рр.)	55
Щербак Надія ІВАН ОГІЄНКО І БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917-1920 рр.)	57
Кукса Алексадр БЕЛОРУССКО-УКРАИНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ ПЕРИОДА УКРАИНСКОЙ ДИРЕКТОРИИ (ДЕКАБРЬ 1918-1919 гг.)	59
Кузьмин Роман РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА ГАЛИЦЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ (СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 1920 р.)	61
Сезін Сергій КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ КРЕМЕНЧУЦЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В 1920-1922 РОКАХ. ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОЛТАВСЬКОГО ОБЛАСНОГО АРХІВУ	65
Іценко Олександр ФЕНОМЕН «ОБНОВЛЕНСТВА» В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОСЛАВ'І 20-х рр. XX ст.	68
Синяк Степан ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ ПАРАМІЛІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У 1921-1939 рр. (НА ПРИКЛАДІ СОЮЗУ ОСАДНИКІВ)	70
Лазуренко Валентин ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО КЕРІВНИЦТВА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В РОКИ НЕПУ ЗАМОЖНОГО СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ТЕХНІКОЮ ТА ЗНАРЯДДАМИ ПРАЦІ	73
Бернацький Віктор АНТИРАДЯНСЬКІ НАСТРОЇ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНО-ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ У РЕЛІГІЙНИХ ВИЯВАХ 1930-х рр.	76
Галай Микола УКРАЇНСЬКЕ СЕРЕДНЄ ШКІЛЬНИЦВО У 1932 – 1939 РОКАХ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	78
Гуменюк Оксана ЗМІНИ У ПОБУТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ (ВЕРЕСЕНЬ 1939- ЧЕРВЕНЬ 1941 рр.)	81
Карпукіна Тетяна ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ПЛАНАХ НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	83
Фанигін Юрій ДО ПИТАННЯ ПРО АРХЕОЛОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ О.В. БОДЯНСЬКОГО В 1941 - 1943 рр.	86
Заболотна Тетяна НАСТРОЇ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ КИЄВА)	88
Білоус Олександр БОЙОВІ ЛИСТКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦЗАГОНУ НКДБ СРСР «ПЕРЕМОЖЦІ»	91
Рендюк Теофіл ЩОДО РУМУНСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У 1941-1944 РОКАХ	93
Пилипович Тарас УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У СКЛАДІ АРМІЇ ГЕНЕРАЛА АНДЕРСА (2-ГО ПОЛЬСЬКОГО КОРПУСУ) В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	97
Абрамчук Катерина ВИКОРИСТАННЯ ПРЕСИ У ПРОВЕДЕННІ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЕРБУВАЛЬНОЇ ПРОПАГАНДИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛАХ ГАЗЕТИ «DEUTSCHE UKRAINE-ZEITUNG»)	99
Самборський Євгеній СПІВПРАЦЯ ПОЛЯКІВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ З РАДЯНСЬКИМИ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИМИ ОРГАНАМИ (1944–1946 рр.)	102
Капітан Лариса ІДЕОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЛІКВІДАЦІЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ЗАКАРПАТТІ (ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД)	105

Бойко Вікторія АТОМНЕ ПИТАННЯ ТА ПИТАННЯ РОЗЗБРОЄННЯ В ООН: УЧАСТЬ УРСР	109
Ларькіна Людмила ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПІДґРУНТЯ ПО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КУЛЬТИ У 60-ті рр. ХХ СТОЛІТТЯ	111
Юрій Шугайло НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ В УРСР У ДОБУ «ХРУЩОВСЬКОЇ ВІДЛИГИ»	113
Конопка Володимир ОБЖИНКОВИЙ ВІНОК НА ТЕРЕНАХ ВОЛИНИ ТА ПОДІЛЛЯ: СПЕЦИФІКА ПОБУТУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2007-2011 рр.)	115
Кузьмич Микола ЛЕГКА ТА ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1950-х – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1960-х рр.	118
Середюк Марія МУЗИЧНЕ І ФЕСТИВАЛЬНЕ ЖИТТЯ ПОЛЬСЬКОЇ МЕНШИНИ В УКРАЇНІ У 1991-2009 рр.	120
Нижня Ольга ПРОБЛЕМИ МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОСЛАВ'І ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ЇХ ПОДОЛАННЯ	123
Кузьбіда Малгожата ДЕМОКРАТІЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ. БОРОТЬБА ЗА СВОБОДУ ЗМІ ЯК ЯСКРАВЕ ПІДТВЕРДЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА УКРАЇНІ	125
Ващенко Олена СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРОЕКЦІЇ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ	127
Фурса Алла УКРАЇНА – ГРУЗІЯ: ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ ст.)	131
Круглик Катерина ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПРАВОСЛАВ'Я УКРАЇНИ В КОМПІЛЯТИВНОМУ ПОРІВНЯЛЬНОМУ ЗРІЗІ	134
Давидчук Сергій УКРАЇНО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ГУМАНІТАРНІ ЗВ'ЯЗКИ (2006-2011 рр.)	136
Безкоровайна Ольга ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ	138
Сойчук Руслана РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛІЗМУ	141
РОЗДІЛ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	
Cernenchi Eugen A MOLDAVIAN DIPLOMAT FROM THE XVI-TH CENTURY – NICOLAE BURLĂ	145
Gizicki Wojciech SECURITY - A BASIC HUMAN NEED	145
Дудко Владислав СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ РЕГУЛЯРНИХ ВІЙСЬК AUXILIA ТА ЇХ СПРИЙНЯТТЯ У РИМСЬКОМУ ВІЙСЬКУ ЗА ЧАСІВ ПРИНЦИПАТУ (31 р. до н. е.–284 р. н. е.)	147
Лысенко Владислав К ИСТОРИИ КУЗНЕЧНОЙ СВАРКИ	149
Уваров Игорь ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ЯГЕЛЛОНОВ В ОТНОШЕНИЯХ С КРЫМСКИМ ХАНСТВОМ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XV – НАЧАЛЕ XVI вв.	152
Троян Сергій ПІВДЕННОНІМЕЦЬКЕ КУПЕЦТВО В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ: КОЛОНІЗАЦІЯ І ПІДПРИЄМНИЦТВО У XVI ст.	154
Лучанін Сергій РОЛЬ ПОСТАТІ РОСІЙСЬКОГО ЦАРЯ ПЕТРА І У ФОРМУВАННІ ДУХУ МОСКОВІЇ НА ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТТЯ	157
Дорофеев Денис АНТИАМЕРИКАНИЗМ ВО ФРАНЦИИ: ИСТОРИЯ И СОСТОЯНИЕ	158

Трофімук Тетяна РЕКРУТСЬКІ НАБОРИ ЄВРЕЇВ У БАТАЛЬЙОНИ ВІЙСЬКОВИХ КАНТОНІСТІВ У РОСІЙСЬКІЙ АРМІЇ ХІХ СТ.: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ	162
Тарасюта Катерина ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ У 1808–1814 РР.	165
Василюк Анастасія ВІД «СОКОЛА» ДО «ПІОНЕРА»	167
Варжель Надія ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	170
Біла Олена ПОЛІТИКА КОЛОНІЗАЦІЇ НІМЕЦЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЛЬСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ЗЕМЕЛЬНЕ ПИТАННЯ (1894-1914 рр.)	171
Венгер Наталія НІМЕЦЬКЕ ПИТАННЯ В СВІТОГЛЯДІ ТА ПОЛІТИЦІ П. А. СТОЛИПІНА: АПРОБАЦІЯ ВЛАДОЮ	173
Постоловський Руслан ПОЛІТИЧНІ МІФИ ПЕРШОЇ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО ІСТОРИКА АНДРЕА ОРЗОФФ, ДАТСЬКОГО ІСТОРИКА ПЕТЕРА БУГГЕ ТА РОСІЙСЬКОГО ІСТОРИКА ОЛЕКСАНДРА БОБРАКОВА-ТИМОШКІНА	180
Соловйов Віталій ОСТАННІЙ ПЕРІОД ІСНУВАННЯ РУМУНСЬКОГО ФРОНТУ: НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, ДЕМОБІЛІЗАЦІЯ ТА ЛІКВІДАЦІЯ	184
Івашко Юлія ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В БІЛОРУСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ГРУДЕНЬ 1918 – СІЧЕНЬ 1919 рр.)	187
Сидорик Надія ЄВАНГЕЛІСТСЬКА ЦЕРКВА ТА ЇЇ МІСЦЕ У ЖИТТІ НІМЦІВ ПОЛЬЩІ (1919 – 1939 рр.)	190
Чорненький Роман ПОВСЯКДЕННА ВИРОБНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЯКІВ СТАНИСЛАВОВА У 1921-1939 рр.	192
Венгер Альберт ВИСВІТЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ ІІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА «СХІДНИХ КРЕСАХ» В МАТЕРІАЛАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ	195
Іванченко Оксана РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ХОРВАТСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ УСТАШІВ (1929 – 1941 рр.)	197
Мигун Дмитрій ПОПЫТКИ СССР СОЗДАТЬ «СИСТЕМУ КОЛЛЕКТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ» В ЕВРОПЕ И ОТНОШЕНИЯ С ГЕРМАНИЕЙ	198
Сай Галина ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКО-ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	200
Матлай Любава ПЕРЕХІД ВІД МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ ДО АКТИВНОЇ УЧАСТІ ІСПАНІЇ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ТА СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЗА ПЕРШИХ ПІСЛЯФРАНКІСТСЬКИХ УРЯДІВ (1976-1982 рр.)	203
Клочак Олег ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА ІІ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗЛАМІ КОМУНІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ТА СХІДНІЙ ЄВРОПІ	206
Санжаревський Олег ВСТАНОВЛЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ РЕСПУБЛІКОЮ БІЛОРУСЬ ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ	208
Мартинчук Інна ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ М. КОВАЧА	210
Білянський Олег СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА (ГРУДЕНЬ 1995 р. – ЖОВТЕНЬ 2000 р.): КОНСТИТУЦІЙНИЙ, ПОЛІТИЧНИЙ ТА СУСПІЛЬНИЙ АСПЕКТИ	212
Горобець Ігор РИНОК ЗБРОЇ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН	215
Гайдукевич Анастасія РОЛЬ І МІСЦЕ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНИХ РОСІЙСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	217

Соловей Петро НАПРУЖЕНА СИТУАЦІЯ В АФГАНІСТАНІ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	220
Киридон Алла КОСМОПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ У.БЕКА І КОНСТРУЮВАННЯ «НОВОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ» В ЄВРОПІ	222

РОЗДІЛ III. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Прищепа Богдан ПОГОРИНСЬКІ МІСТА В ЕПОХУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ	226
Герасименко Олександр МІЖЕТНІЧНІ ПРОЦЕСИ У МІСТАХ ВОЛИНИ XVI – XVIII СТОЛІТЬ	228
Тимочко Ірина ПРОВІДНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)	231
Цецик Ярослав ВИБОРИ ДО I ТА II ДЕРЖАВНИХ ДУМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТРОЗЬКОМУ ПОВІТІ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	233
Переходько Наталія ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ МЕДИЧНИХ ОСЕРЕДКІВ У РІВНОМУ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921–1939 рр.)	235
Михальчук Роман РЕЄСТРАЦІЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЄВРЕЇВ РІВНЕНЩИНИ ЯК ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП У ВИРІШЕННІ «ЄВРЕЙСЬКОГО ПИТАННЯ»	237
Кравчук Дмитро МЕМУАРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ НА РІВНЕНЩИНІ У 1941-1944 рр.	241
Булига Ірина ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ХРИСТІЯНСЬКИХ КОНФЕСІЯХ ВОЛИНИ ПІД ВПЛИВОМ РЕЛІГІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦИСТСЬКОЇ ВЛАДИ	244
Доброчинська Валентина ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА «ЖІНОЧА СЛУЖБА УКРАЇНИ» НА ВОЛИНІ У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	246
Мухаровська Анна ЛЮДСЬКІ ВТРАТИ М. РІВНОГО У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ	249
Павлюк Олена РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА СОВЄТСЬКОЇ ВЛАДИ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40-Х ПОЧАТКУ 50-Х РР. XX СТ.	252
Ісічук Тетяна ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА КОНФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК РІВНЕНЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40 – ПОЧАТКУ 60-Х РР. XX СТ.	254
Чура Василь РІВНЕНСЬКИЙ ОБКОМ КПУ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ НАПРИКІНЦІ 80-Х РР. XX СТ.	257
Біляковський Петро ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЗАСУХИ В НАРОДНИХ УЯВЛЕННЯХ ВОЛИНЯН (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2005-2008 рр.)	259

РОЗДІЛ IV. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Вашук Дмитро МІСТО РІВНЕ У ДОКУМЕНТАХ ЛИТОВСЬКОЇ МЕТРИКИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ 29-Ї КНИГИ ЗАПИСІВ)	262
Безпалько Владислав ШЛЯХЕТСЬКИЙ МАЄТОК НА ВОЛИНІ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVI СТ. У СВІТЛІ ФІСКАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	265
Гончар Ольга НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ПЕРЕХРЕСТІ (МИКОЛА КОСТОМАРОВ ТА МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ)	266

Березовський Олег УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПАРТІЯ В ДОРАДЯНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	268
Сова Андрій ПЕЧАТКИ ПЛАСТОВИХ КУРЕНІВ НА ВОЛИНІ У 1920-х рр.	270
Долганов Петро УКРАЇНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	273
Постельжук Олександр КОНЦЕПТ УГОДОВСТВА У ПРАЦЯХ СУЧАСНИКІВ МІЖВОЄННОЇ ДОБИ	278
Багрій Тетяна СУЧАСНА ЧЕСЬКА ІСТОРИЧНА НАУКА ПРО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.).	281
Дебенко Василь, Кобильник Роман АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ХХ СТОЛІТТЯ В СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	284
Бунечко Сергій НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛЬЩІ 1918–1939: ЗАХІДНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	286
Рябчикова Фаїна ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЗЕЙНИХ ЗАКЛАДІВ У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ В. КРАВЧЕНКА (1920–1931 рр.)	289
Ладига Олександр СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СЛОВАЦЬКИХ ВІЙСЬК У БОЯХ НА СХІДНОМУ ФРОНТІ (1941 – 1944 рр.)	292
Нечипорук Олена О. М. АПАНОВИЧ: «БЕРЕГІНЯ КОЗАЦЬКОЇ СЛАВИ»	294
Jusupović Adrian AUTORYTET W TEKŚCIE HISTORYCZNYM	296
Науменко Мирослава УКРАЇНСЬКО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ (СТУПІНЬ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНOSTІ ПРОБЛЕМИ)	298
Осаволук Юлія СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ГРУШЕВСЬКІАНА (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	301
Циганчук Анатолій, Циганчук Ксенія ПРО ІСТОРИЧНУ СВІДОМІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	304
Попович Олег ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ ЯК ПРОГРЕСИВНИЙ НАПРЯМ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ	306
Білявцева Ольга УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	308
Грипич Світлана СПІВПРАЦЯ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ (РІВНЕНСЬКА ФІЛІЯ) ІЗ НАУКОВОЮ БІБЛІОТЕКОЮ РДГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТНЬОЇ ШКОЛИ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА	311
Троян Сергій НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ У МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ : СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА ВІЗІЯ	313
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	314
ЗМІСТ	317

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки РДГУ

Випуск 22

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **В.М. Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **В. Б. Самсонюк, В. Ю. Кравчук**

Обкладинка – **Г. В. Волохов**

Підписано до друку 25.11.2011 р. Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow.
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 31,7. Замовлення №108/1

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Толстого, 3, тел. (0362) 22-41-20

А–43 **Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії:** Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. – Рівне: РДГУ, 2011. – 324 с.

ББК 63.3(4Укр)
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011